

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VISUOMENĖS INFORMAVIMO ĮSTATYMO
Nr. I-1418 47 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. gegužės 12 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. eA-668-624/2021 panaikino Lietuvos radijo ir televizijos komisijos (toliau – Komisija) 2018 m. vasario 14 d. sprendimą Nr. KS-16 „Dėl televizijos programos „RTR Planeta“ laisvo priėmimo laikino sustabdymo“ ir Komisijos 2018 m. balandžio 25 d. sprendimą Nr. KS-24 „Dėl baudos skyrimo UAB „Init“. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad buvo padaryti procedūriniai pažeidimai, turėję užtikrinti objektyvų visų aplinkybių įvertinimą ir sprendimų pagrįstumą, t. y. kai kurie posėdyje dalyvavę Komisijos nariai neatitiko imperatyvių Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo reikalavimų, keliamų Komisijos nariams.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad Komisijos nario V. Mačiulio autorinė laida „Krepšinio pasaulyje“ yra transliuojama UAB „Lietuvos ryto“ televizija televizijos programoje nuo 2016 m. spalio 2 d. Todėl konstatuotina, kad Komisijos narys ginčijamų sprendimų priėmimo metu buvo susijęs su televizijos programos transliuotoju – UAB „Lietuvos ryto“ televizija. Taip pat byloje pateiktais įrodymais nustatyta, kad Komisijos nariai L. Jonavičius ir M. Martišius byloje ginčijamų sprendimų priėmimo metu dirbo Vilniaus universitete, kuriam Komisijos 2014 m. liepos 28 d. sprendimu Nr. 63 (Komisijos 2016 m. rugsėjo 28 d. sprendimo KS-172 redakcija) buvo išduota licencija radijo programai transliuoti. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nuomone, Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 47 straipsnio 9 dalyje įtvirtintas imperatyvus draudimas Komisijos nariams *inter alia* (be kita ko) būti susijusiems su radijo ir (ar) televizijos programų transliuotojais, retransliuotojais. Ši įstatymo nuostata įtvirtina formalią Komisijos nario nešališkumo pažeidimo konstrukciją, nesuteikdama galimybės atlikti individualaus Komisijos nario nešališkumo tokiu atveju vertinimo.

Taigi pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo suformuluotą praktiką, pagal šiuo metu galiojančią teisinį reglamentavimą, įtvirtintą Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 47 straipsnio 9 dalyje, Komisijos narys negali dėstyti Vilniaus universitete, kadangi šis universitetas turi radijo transliavimo licenciją (pažymėtina, kad radijas skirtas išimtinai studentų bendruomenei).

Nors Komisija nesutinka su Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pozicija ir tokiu Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 47 straipsnio 9 dalies išaiškinimu, šiuo atveju teismo sprendimą yra privaloma vykdyti. Norint spręsti susidariusią problemą, yra būtina keisti Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymą, kuriuo būtų įtvirtinta, kad Komisijos narys, taip pat Komisijos pirmininkas ir jo pavaduotojas gali dirbti mokslinį ar pedagoginį darbą ir gauti autorinį atlyginimą už kūrybinę veiklą.

Kartu siūlytina tikslinti ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 47 straipsnio 9 dalyje įtvirtintas nuostatas dėl Komisijos narių nešališkumo. Nepadarius minėtų pakeitimų, pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo suformuluotą praktiką ateityje gali kilti klausimų ir ginčų dėl Komisijos narių nešališkumo. Remiantis Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išaiškinimu, Komisijos nariais negali būti asmenys, susiję bet kokiais sutartiniais santykiais su transliuotojais. Kiekvienas Komisijos narys ar paprastas asmuo turi televizijos ar mobiliojo ryšio paslaugų sutartį, kurią yra sudaręs su vienu iš Komisijos prižūrimu subjektu (UAB „Init“; Telia, AB; UAB „BALTICUM TV“; UAB „Cgates“ ar kt). Pagal tokį teismo aiškinimą Komisijos nariu negalėtų būti joks asmuo, kadangi praktiškai visi asmenys naudojami mobiliaisiais telefonais, internetu ar televizija. Tokia teismo pozicija iš esmės paralyžiuoja Komisijos darbą.

Komisijos nuomone, šiuo metu Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 47 straipsnio 9 dalyje įtvirtintos nuostatos dėl Komisijos narių nešališkumo yra per griežtos, taikomos per plačiai, ką patvirtino ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. gegužės 12 d. sprendime administracinėje byloje Nr. eA-668-624/2021.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą inicijuoja Komisija. Įstatymo projektą parengė Komisijos Teisės skyriaus vedėjas Vadim Gasperskij (el. p. vadim.gasperskij@rtk.lt, tel. (8 5) 233 0660).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Pagal Visuomenės informavimo įstatymo 47 straipsnio 9 dalyje yra nustatyta, kad Komisijos nariais negali būti Seimo, Vyriausybės nariai, LRT tarybos nariai, politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai, asmenys, susiję su radijo ir (ar) televizijos programų transliuotojais, retransliuotojais, kitais asmenimis, teikiančiais Lietuvos Respublikos vartotojams televizijos programų ir (ar) atskirų programų platinimo internete paslaugas, užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų, dalijimosi vaizdo medžiaga platformos paslaugų teikėjais darbo, autorinių sutarčių ar kitais sutartiniais santykiais, taip pat radijo ir (ar) televizijos programų transliuotojų, retransliuotojų, kitų asmenų, teikiančių Lietuvos Respublikos vartotojams televizijos programų ir (ar) atskirų programų platinimo internete paslaugas, užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų, dalijimosi vaizdo medžiaga platformos paslaugų teikėjų dalyviai, juos skiriančių institucijų ar organizacijų vadovai, Komisijos administracijos darbuotojai. Komisijos pirmininkas, jo pavaduotojas negali dirbti verslo, komercijos ar kitokiose įstaigose, įmonėse ar organizacijose, negali gauti jokio kito atlyginimo, išskyrus darbo užmokestį, nustatytą pagal einamas pareigas, ir užmokestį už mokslinį bei pedagoginį darbą ir autorinį atlyginimą už kūrybinę veiklą, nesusijusią su radijo ir (ar) televizijos programų transliuotojais, retransliuotojais, kitais asmenimis, teikiančiais Lietuvos Respublikos vartotojams televizijos programų ir (ar) atskirų programų platinimo internete paslaugas, užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų, dalijimosi vaizdo medžiaga platformos paslaugų teikėjais ir (ar) jų dalyviais. Komisijos nariu negali būti asmuo, kurio artimi asmenys, kaip jie apibrėžti Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatyme, yra susiję su radijo ir (ar) televizijos programų transliuotojais, retransliuotojais, kitais asmenimis, teikiančiais Lietuvos Respublikos vartotojams televizijos programų ir (ar) atskirų programų platinimo internete paslaugas, užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų, dalijimosi vaizdo medžiaga platformos paslaugų teikėjais darbo, autorinių sutarčių ar kitais sutartiniais santykiais arba yra radijo ir (ar) televizijos programų transliuotojų, retransliuotojų, kitų asmenų, teikiančių Lietuvos Respublikos vartotojams televizijos programų ir (ar) atskirų programų platinimo internete paslaugas, užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų, dalijimosi vaizdo medžiaga platformos paslaugų teikėjų dalyviai.

Tokios nuostatos, Komisijos nuomone, yra pernelyg plačios, per griežtos, kyla didelė ginčų ir skirtingo įstatymo aiškinimo bei interpretacijų rizika.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Kaip jau buvo minėta, naujas teisinis reguliavimas įneš daugiau aiškumo, bus mažesnė rizika dėl teisminių ginčų ar skirtingo įstatymo aiškinimo bei interpretacijų, siekiant įvertinti, ar yra užtikrinamas Komisijos narių nešališkumas. Bus užtikrinama, kad Komisijos narys, taip pat Komisijos pirmininkas ir jo pavaduotojas gali dirbti mokslinį ar pedagoginį darbą ir gauti autorinį atlyginimą už kūrybinę veiklą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai priimtas įstatymo projektas neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtas įstatymas užtikrins skaidresnę Komisijos veiklą, atitinkamai didins verslo subjektų pasitikėjimą Komisijos nariais, jų nešališkumą, priimamų sprendimų teisingumu ir teisėtumu. Be to, patiems Komisijos nariams bus paprasčiau įvertinti kylančias rizikas dėl viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo, nešališkumo, skaidrumo užtikrinimo, Komisijos nariams bus suteikiamos galimybės dirbti mokslinį ar pedagoginį darbą Vilniaus universitete ir gauti autorinį atlyginimą už kūrybinę veiklą.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams
Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios
Komisijos turima informacija, reikės keisti tik Komisijos vidinius teisės aktus.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis nustatytų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir yra suderintas su Europos Sąjungos teisės aktais.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti nereikia priimti įgyvendinamųjų teisės aktų.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo įgyvendinimas papildomų valstybės biudžeto lėšų nepareikalaus.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant įstatymo projektą specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šim projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno Eurovoc terminus, temas ir sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „Lietuvos radijo ir televizijos komisija“, „Komisijos narys“, „Komisijos nariu negali būti“, „Komisijos narys gali dirbti“, „Komisijos pirmininkas, jo pavaduotojas gali dirbti“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.